EGZAMIN PISEMNY

Olimpiada Języka Białoruskiego – XXX edycja
Zawody III stopnia (centralne)
Bielsk Podlaski, 21 marca 2024 roku

I. Устаў Е або Я. У першым слупку запішы згодна з правапісам, у другім – згодна з вымаўленнем. (10 балаў)

арфаграфічная норма	арфаэпічная норма
Выйшла мама раніцай на двор Дагл__дзець жывёліну н__многа. **(1) (2)** А, тым часам, сын яе, Рыгор, З ложка ў сне скаціўся на падлогу. Мама кажа: – Пасінячыў нос, І н__ плакаў, мілы мой, вядома. **(3)** – М__ў я, мама, вочы поўны слёз, **(4)** Ды н__ ведаў, што была ты дома. **(5)** *В. Швед*	Выйшла мама раніцай на двор Дагл__дзець жывёліну н__многа. **(6) (7)** А, тым часам, сын яе, Рыгор, З ложка ў сне скаціўся на падлогу. Мама кажа: – Пасінячыў нос, І н__ плакаў, мілы мой, вядома. **(8)** – М__ў я, мама, вочы поўны слёз, **(9)** Ды н__ ведаў, што была ты дома. **(10)** *В. Швед*

II. Словы ў дужках запішы ў адпаведнай граматычнай форме. (10 балаў)

Жанчына хацела здавацца **1)** .... **(абыякавая)**, але ў трошкі прымружаных агатавых **2)** .... **(вочы)** пад негустымі цёмнымі **3)** .... **(бровы)** свіцілася цікаўнасць. Вясновы вецер варушыў празрыстыя запавесы, раз-пораз напаўняючы іх і робячы падобнымі да **4)** .... **(ветразі)**. Са спічастага прачыненага вакна, што глядзела на кветнік, плыў водар размарыну. Удалечы жаўцелі тэрмы імператара Каракалы. Мужчына маўчаў. Пытанне было не з тых, на якія можна адказаць **5)** .... **(адно)** ці **6)** .... **(два)** словамі, і ён задумаўся.

Ён быў непаглядны, прынамсі, непаглядны паводле канонаў гэтай краіны і свету, да якога належала жанчына. Невысокі і шырокі ў **7)** .... **(плечы)**, з выцягнутым **8)** .... **(твар)**, адзінаю вартасцю якога знаўцы законаў прыгажосці назвалі б грубаватую правільнасць ліній, з доўгімі дужымі рукамі, ён быў падобны да прасталюдзіна,

але гэтаму ўражанню пярэчыла ўнутранае святло, што адбівалася ў шырока пасаджаных вачах, выдаючы чалавека не толькі разумнага, але і асвечанага. Пра гэта казала і адзенне: белая кужэльная кашуля і строгі глухі каптан з квадратным выразам, такі, што носяць бакалаўры або іншыя людзі, якіх кормяць вольныя мастацтвы. Незвычайныя ў італьянцаў звіслыя вусы, густыя валасы колеру жытняй саломы і нетутэйшы халаднаваты блакіт вачэй сведчылі, што чалавек гэты з далёкіх паўночных краёў. **9)** .... **(Мужчына)** было блізу сарака, і ён пражыў на **10)** .... **(свет)** ўдвая болей за сваю суразмоўніцу.

Уладзімір Арлоў, *Час чумы*

III. Да прыведзеных у табліцы фразеалагізмаў падбяры фразеалагізмы з супрацьлеглым значэннем. Упішы іх літарнае абазначэнне ў адпаведную калонку табліцы. Звярні ўвагу, што адзін фразеалагізм лішні. (5 балаў)

Фразеалагізмы для ўстаўкі: А) востры на язык, **Б)** малоць пустое, **В)** бібікі біць, **Г)** абы з рук, **Д)** трапіць да Абрама на піва, **Е)** хоць гаць гаці.

	фразеалагізм	фразеалагізм-антонім
1)	як кот наплакаў	
2)	закасаўшы рукавы	
3)	цягнуць жылы	
4)	на свет прыйсці	
5)	прыкусіць язык	

IV. Запішы дзеясловы з дужак у адпаведнай асабовай форме <u>цяперашняга або будучага</u> часу. Звярні ўвагу, што ў тэксце адсутнічаюць формы прошлага часу. (10 балаў)

Калі вы **1)** .... **(прыйсці)** да мяне і **2)** .... **(сказаць):** „Я **3)** .... **(хацець)** маляваць. Я не **4)** .... **(ведаць)**, як гэта рабіць, але **5)** .... **(марыць)** навучыцца”, — то я **6)** .... **(паспрабаваць)** крок за крокам падвесці вас да закаханасці ў фарбы. Калі падчас малявання вы **7)** .... **(быць)** атрымліваць асалоду гэтак жа, як калі вы **8)** .... **(танчыць)**, для мяне гэта вялікая падмога ў працы. Паміж вамі і выяўленчымі сродкамі

павінна нарадзіцца ўзаемадзеянне. Адна справа, калі вы **9)** .... **(глядзець)** на пастановачны нацюрморт, і зусім іншае — калі **10)** .... **(пачынаць)** з раскрыцця таго, што ў вас унутры. Ёсць дакладны выраз Карла Ясперса: „Чалавек значна большы за тое, што ён пра сябе ведае”. Паверце, вы здзівіцеся сваім адкрыццям!

паводле budzma.org

V. Выберы і абазнач адпаведны варыянт. (5 балаў)

1) Сёння ... сакавіка.
А) дваццаць першы Б) дваццаць першага В) дваццаты першы

2) На ... справе ўсё было не так.
А) самой Б) самай В) самае

3) Сцяпан вышэйшы ... .
А) за Яна Б) ад Яна В) перад Янам

4) Муж і жонка давяралі ... .
А) адзін аднаму Б) сабе В) адно аднаму

5) Колькі ... гадоў?
А) табе Б) цябе В) ў цябе

VI. Перакладзі на беларускую мову. (25 балаў)

Uładzimir Arłou, białoruski poeta, historyk: ojczysty język wraz z pamięcią historyczną mogą obronić granice państwa lepiej niż jakakolwiek armia.

Historyczna pamięć to potężna siła. Dlatego mądre rządy korzystają z jej potencjału na rzecz państwa i jego wzmacniania. Ale są i takie, które boją się pamięci.

Obecnie czasy są bardzo trudne dla białoruskiej kultury. Jest niezwykle ważne, by w tym czasie zachowywać wierność swojemu ojczystemu językowi, swojej pamięci historycznej w imię europejskiej perspektywy i przyszłości Białorusi. Wierzę w taką perspektywę.

Odczuwam obecnie, jak duże znaczenie ma edukacja historyczna. Pracuję nad wydaniem w trzech tomach „Ojczyzny. Malowniczej historii”. Wyszedł już pierwszy tom, „Od Ragniedy do Kościuszki”. Mowa jest w niej o pierwszych naszych postaciach historycznych, połockiej księżnej Ragniedzie, o dynastii Rogwołodowiczów, która dwa i pół stulecia władała księstwem połockim.

A od czasu do czasu staję się także poetą, o czym świadczy sześć moich tomów poetyckich. Po głowie chodzi też taka interesująca myśl, by napisać książkę o książkach. W świecie antycznym już mawiano: „habent sua fata libelli” – i książki mają swój los.

Wydałem wiele książek, a los niektórych był taki, że i całą książkę można by o tym napisać. Niektóre moje książki były konfiskowane i dopiero potem docierały do czytelników. Z niektórymi książkami były zaś związane zupełnie mistyczne historie. Jeśli tak ułożą się gwiazdy i Bóg pozwoli, to może zjawi się i taka książka o książkach.

паводле trojka.polskieradio.pl